

מושג הבכורה באומות העולם ובישראל (2)

מתן תורה ששם נצטוו משה שאהרן יהיה הכהן ונכללו בזה נדב ואביהוא¹ ומפורש בגמ' וברש"י בזבחים שלפי דעה זו כאשר הקריבו נדב ואביהוא אש זרה ונשרפו, זה הוא מה שאמר משה הוא אשר דבר ד' בקרבי אקדש, כלומר האזהרה המיוחדת שנאמרה לנדב ואביהוא שלא להתקרב להר סיני כללה גם זה שלא להתקרב להר סיני, ועיין במהרש"א שנתקשה בזה, אבל לפמש"כ הרבה פעמים מהרמב"ן שכל מטרת המשכן הוא ההמשך להר סיני, ובפרט במקום קדש הקדשים ששם נשמע קולו מבין שני הכרובים, שזה תכלית כל המשכן, א"כ פשוט שהאזהרה שלא להתקרב להר סיני כוללת שלא להתקרב למשכן, וזה דבר נפלא [ובזה יהיו דברי הרמב"ן לשיטתו שכאן מיירי באזהרת נדב ואביהוא]. ולכאורה מזה שאונקלוס ות"י תרגמו כהניא משמע שהם סוברים לפרש את הפסוק כפי רבי. ולפי שיטת רבי אין לנו שום מקור שהעבודה נעשתה ע"י הבכורות לאחר מתן תורה, אלא שמיד בסיני נתקן אהרן ונדב ואביהוא, ואמנם שבט לוי לא נבחר לעבודתו עד אחר העגל וכמפורש בתורה בפרשת במדבר ובפרשת בהעלותך ששבט לוי החליף את הבכורה בעבודה של שבט לוי, אבל זה לא שייך לעבודת הכהונה שלפי שיטה זו לא היתה בבכורות עכ"פ משעת הר סיני.

אבל זה אינו מדויק, כי באמת בודאי גם אונקלוס ות"י סוברים שהבכורות עבדו את העבודה קודם שהיה ניתנה לאהרן הכהן, שהרי להלן בסוף פרשת משפטים כתוב להדיא וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלות ויזבחו זבחים שלמים לד' פרים, ושם מפורש באונקלוס ובת"י שנערי הוא בוכרי, ובת"י הוסיף עוד דעד כדון לא איתעביד משכן זמנא ועד כדון לא אתייהב כהונתא לאהרן, הרי להדיא שאהרן לא כיהן עד שהוקם המשכן, ונמצא שבביאור הפסוק בפרשת משפטים כו"ע לא פליגי שהכוונה לבכורים, ומכיון ששם כתוב שהם הקריבו קרבנות הרי בהכרח שהעבודה ע"י הבכורות בתקופה ההיא, ועיי"ש ברמב"ן

יתרו תשפ"ה שלום רב – קודם מתן תורה מזהיר הקב"ה את ישראל שלא להתקרב להר ובודאי שלא לעלות עליו, והקב"ה מזכיר במיוחד שהכהנים הנגשים אל ד' הם ג"כ צריכים להזהר שלא יתקרב להר סיני פן יפרץ בהם ד', ואח"כ חוזר ע"ז והכהנים והעם אל יהרסו, והנה הגמ' בזבחים דף קטו ע"ב מביאה מחלוקת תנאים בביאור תיבת הכהנים, דהלא אנו יודעים שעד עכשיו הרי עדיין לא היו כהנים במושג הידוע וא"כ למי הכוונה, דשיטת ריב"ק היא שהכוונה לבכורות ושיטת רבי היא שהכוונה לנדב ואביהוא, והיינו שנחלקו מתי התחילה הכהונה בישראל, דשיטת ריב"ק היא שעדיין לא היו כהנים בתקופה ההיא, שהכהונה התחילה רק לאחר שהוקם המשכן שהיה בר"ח ניסן של השנה הבאה, לאחר חטא העגל, בשבעת ימי המלואים, ובהכרח שכוונת התורה בתיבת כהנים הוא הבכורות, שהבכורות נצטוו שלא ליגע בהר סיני ולא לעלות בו, וכמעט כל מפרשי התורה – רש"י ורשב"ם וראב"ע ואוה"ח [בפירוש א'] – פירשו כריב"ק שהכוונה לבכורות, ורש"י הוסיף שהעבודה בהם [ולכן הם נקראים כהנים, שזה מלשון שימוש ועבודה], והיינו שעבודת הקרבנות היתה נפוצה בישראל עוד קודם מתן תורה, וכמו שציין ראב"ע שלאחר הנצחון על עמלק כתוב ויבן משה מזבח ויקרא שמו ד' נסי, ובודאי הביאו קרבנות עליו, הרי שהקריבו קרבנות בתקופה ההיא עוד קודם המשכן, ומכיון שהבכורות היו המקריבים לכן הוצרכו לאזהרה כפולה כי הם מרגישים את עצמם קרובים מאד שהרי הם בלא"ה נגשים לד' ע"י עבודת הקרבנות, זה שיטת ריב"ק ורוב מפרשי התורה.

והנה יש להעיר שאונקלוס ות"י תרגמו 'הכהנים' כהניא, וגם הרמב"ן כאן כתב 'הכהנים' שהם מגישים לשם הנכבד קרבנות ונגשים בהם אליו, אבל לא ביאר שמייירי בבכורות, וזה לכאורה לפי שיטת רבי שאזהרת הכהנים היא אזהרה מיוחדת לנדב ואביהוא, ולפי שיטתו מוסד הכהונה כבר התחיל בסיני בשעת

1. והנה לכאורה לפי שיטת רבי לא נכללו אלעזר ואיתמר בכיהונו של אהרן בסיני, ורק נדב ואביהוא נכללו עמו, ובאמת כן מוכרח להדיא מהפסוק בסוף פרשת משפטים ששם נצטוו עלה אל ד' אתה ואהרן נדב ואביהוא וע' מזקני ישראל, וכן להלן שם כפל את זה וכתב ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא וע' מזקני ישראל, ולא נזכרו אלעזר ואיתמר כלל, ואולי אלעזר ואיתמר היה עדיין צעירים ומתחלה כאשר נתקן אהרן בסיני נתכנה עמו רק הבנים הגדולים יותר, אלא משום שהם מתו בלא עתם ממילא הוכרחו אלעזר ואיתמר להתקדש במהרה אף שאפשר שלא נכללו בתכנית המקורית, ויובן לפ"ז לשון הפסוק ריש במדבר 'ויקח אלעזר ויאתר על פני אהרן אביהם', ופירש"י בחייו, וקשה עליו הרמב"ן דמה החידוש בזה הלא כל הכהנים מכהנים בחיי אביהם, אבל לפמש"כ אפשר שמתחלה לא נועדו אלעזר ואיתמר לכהן בחיי אהרן, ורק נדב ואביהוא נתמנו לסגני כהונה בשביל אהרן, ורק לאחר מות אהרן היו הם אמורים להתעלות לעבודה, אבל מכיון שמתו נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה, ממילא נתמנו אלעזר ואיתמר בחיי אהרן, ונמצא שיש בזה רבותא גדולה. וצ"ע לע"ע.

שהביא התרגומים ונתקשה מדוע נקראו הבכורות בלשון נערי, ופירש ירמוז כי לא בעבור מעלתם בחכמה שלחם כי לא היו זקנים רק מפני הבכורה כי הם המקודשים לקרבנות, ועיין גם באמת ליעקב שלשון נערי הוא לשון משרת, כמו ומשרתו יהושע בן נון נער, אבל עכ"פ הם היו המקריבים, אלא שלשיטת התרגומים צ"ע מדוע לא תרגמו בכורי גם בפרשת יתרו באזהרה שלא לעלות להר, וצ"ע בזה. ועכ"פ לפ"ז כנראה גם לשיטת רבי הבכורות עשו את העבודה בתקופה ההיא, אבל הם לא הוצרכו לאזהרה מיוחדת, ורק נדב ואביהוא הוצרכו לאזהרה מיוחדת, וכפי שאנו רואים מסוף המעשה, האזהרה לא הועילה להם.

ולפ"ז שכו"ע ס"ל שהעבודה בבכורות, צריכים לבאר ממתי התחילה תקופה זו? והנה בפרשת במדבר ששם מדובר על בחירת הלויים לשמש את ד' במשכן מפורש בפסוק [ג-יב] ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני תחת כל בכור פטר רחם מבנ"י והיו לי הלויים: כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם ועד בהמה לי יהיו אני ד', ופירש"י ואני מהיכן זכיתי בהן מתוך בני"י שיהיו ישראל שוכרין אותו לשירות שלי, ע"י הבכורות זכיתי בהם, ולקחתים תמורתם, לפי שהיתה העבודה בבכורות, וכשחטאו בעגל נפסלו, והלויים שלא עז"ז נבחרו תחתיהם עכ"ל. וכן להלן בפרשת בהעלתך [ח-יז] כי לי כל בכור בבנ"י באדם ובבהמה ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי, ופירש"י שלי היו הבכורות בקו הדין שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים, ולקחתי אותם לי עד שטעו בעגל, ועכשיו ואקח את הלויים, עכ"ל.

מבואר מזה היסוד שדברנו עליו בפרשת וארא תשפ"ה, שענין העבודה בבכורות התחיל רק לאחר מכת בכורות, שהיו בכורי ישראל אמורים ליהרג ביחד עם בכורי מצרים, והסברנו הענין משום שזה היה חלק מהע"ז של המצרים שהיו מאלוהים את הבכורות שלהם, שבהשקפת הגוי הבכור הוא החשוב ביותר בגין היותו נולד ראשון וממילא הוא החזק והגבור ביותר, והם סבורים שיתהלל הגבור בגבורתו, ולכן אצלם הבכורה הוא דבר חשוב מצד עצמו, וזה נגד השקפת ישראל שהכל תלוי במדרגת רוחניותו של האדם, והקדמת הלידה לכשעצמה לא משווית לו איזה קדושה או איזה מעמד חשוב ביותר, כי לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד', ורק מצד דרך ארץ היו מכבדים את הבכור משום שהוא נולד ראשון והוא מבוגר, כעין גדר מפני שיבה תקום, ומכת בכורות נועדה להוכיח לפרעה ולכל העולם שחוזק הבכור אינו שוה כלום כנגד הקב"ה ובית דינו, את היסוד של בני בכורי ישראל, שאע"פ שישראל

אינו בכור, אבל כאן חתם הקב"ה על היסוד שהבכורה תלויה במי שהוא צדיק יותר וממי שהוא רוחני יותר, מי שמקושר להקב"ה יותר, כי אצל הנשמה לא שייך מי הוא הראשון אלא מי הוא זה שנתעלה, ולכן גם הבכור הישראלי היה בסכנת מות, כי כל מיסוד הבכורה היה בסכנה, ולכן הוצרך הקב"ה להגן עליהם מפני שהיתה אחת דתם להמית, ובכדי להגן עליהם לקחם הקב"ה להיות שלו, ואז ניתנה להם העבודה, כי הם היו מוקדשים להקב"ה, אבל בזמן חטא העגל ניטלה מהם העבודה שהרי חטאו בע"ז, ומני אז שוב אין שום חשיבות לבכורה בכלל ישראל, ואדרבה הבכורות הורחקו והופחתו ממעמדם, לא ניתן להם ברית עולם כמו שניתן לכהנים בני אהרן שיש להם ברית עולם, כי בני לוי העלו את עצמם בשעת חטא העגל כאשר הם אמרו מי לד' אלי, וממילא קבלו שכר נצחי ע"ז, ואי אפשר לשבט לאבדה, אבל הבכורים לא קבלו את זה בתור שכר, כי לא עשו כלום להשתכר בזה, אלא זה היה מוכרח מכח הנסיבות של ההגנה של הקב"ה בשעת מכת בכורות, אבל בחטא העגל כאשר הם הראו שהם עדיין קשורים לחוזק הגוף ולא לחוזק הנשמה, ממילא שוב הפחיתם הקב"ה ממעמדם ונתן את העבודה לשבט לוי, שהעבודה לא תלויה בבכורות אלא תלויה במי הוא הצדיק הראוי לזה יותר.

והנה יש לבאר נקודה חשובה בזה, דבעבר הייתי סבור שהבכורים הפסידו את כהונתם לאחר חטא העגל משום שכאשר ירד משה ואמר מי לד' אלי כתוב בפסוק ויאספו אליו כל בני לוי, וסברתי שמטעם זה הם נשתכרו להתעלות לכהונה, ואילו היו הבכורים נאספים ונפקדים להכרזת משה אז הם היו ממשיכים בעבודתם, אבל באמת זה לא מסתבר כלל, וכי משום זה שלא התנדבו להרוג את האחרים זה מספיק לסלקם מהעבודה, הלא שבט לוי זה מדרגה גדולה מאד, וגם הלא שאר השבטים לא התנדבו ג"כ, וכי מחמת זה לבד איבדו הבכורות את כהונתם, זה לא מסתבר כלל ולע"ד אינו נכון, אלא עיקר הנקודה הוא לפי מה שנתבאר שהוצרכו הבכורות לאזהרה כפולה משום שהם היו העובדים, שהם היו המקריבים, ולכן כאשר נקהלו העם לעשות את העגל וראה אהרן ועשה את המזבח לשם ד' אז בבוקר שלאחריו השכימו בבוקר ויעלו עלות ויגשו שלמים, והיינו שהקריבו קרבנות לשם העגל, וכמו שאומר הקב"ה למשה להלן עשו להם עגל מסכה וישתחו לו ויזבחו לו, והסביר הרמב"ן שכוונת אהרן היתה להקריב קרבנות לד', וכמו שאמר חג לד' מחר, אבל כוונת המקריבים היתה לעגל, והרמב"ן מכנה את זה בתור הבעלים מפגלין, אבל מי היו המקריבים האלה, הם היו הבכורות, שהרי הם המקריבים בכל מקום וכמו

שהוכחנו, וזה עיקר חטאם, ומחמת זה איבדו את העבודה, מדה כנגד מדה.

ואף שדבר זה פשוט לי מצד הסברא, אבל זה גם מפורש, דמלבד מה שהבאנו מקודם לשון רש"י "שהבכורות חטאו בעגל" "שטעו בעגל", שלא משמע שזה משום שלא התנדבו לקריאת משה אלא שחטאו בעצם העגל, הנה עוד מצינו בפרשת בהעלותך [ח-ז] שנצטוו הלויים בתור ההכנה לבחירתם והעבירו תער על כל בשרם, ופירש"י מצאתי בדברי רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו ע"ז והיא קרויה זבחי מתים, והמצורע קרוי מת, הזקיקם תגלחת כמצורעים עכ"ל, הרי כאן מפורש עוד יותר שהם עבדו ע"ז, ומלבד כ"ז מפורש במדרש בפרשת במדבר [ד-ח] שכתב וז"ל בשעה שהקריב משה בסיני הבכורות הן הקריבו שנאמר וישלח את נערי בני ישראל כו' הא למדת שלא היה אדם מקריב אלא הבכורות וכיון שעשו ישראל אותו המעשה אמרו יבאו הבכורות ויקריבו קרבנות לפניו שנאמר וישכמו ממחרת ויעלו עלות ויגשו שלמים אמר להם האלהים אני נתתי פרקופי [חשיבות] לבכורות ועשיתי אותן גדולים בעולם וכפרו בי ועמדו והקריבו לפני העגל הרי אני מוציא את הבכורות ומכניס את בני לוי וכו'. וכן מפורש בירושלמי מגילה פ"ק הלי"א [שנביא לקמן] שהבכורות הם שהקריבו את הקרבנות לשם העגל ולכן אבדו את העבודה, והירושלמי מציין לזה את הפסוק בישעיה שבר ד' מטה רשעים אלו הבכורות, ועיי"ש.

ולפי עיקר דברינו שיסוד מכת בכורות נועד להפריך בטחונם של מצרים במימסד הבכורה, משום שזה היה מעין ע"ז אצל המצרים, יש להסביר כמה דברים מוקשים במכת בכורות, שאנו רואים [יב-יב] שהקב"ה כולל מכת בכורות עם שאר השפטים שהוא יעשה באלהי מצרים – והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים [וכן בפרשת מסעי: ומצרים מקברים את אשר הכה ד' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ד' שפטים], ובשלמא עשיית השפטים באלוהים שפירש"י שהם עץ ואבן ומתכת מובן להדיא מדוע יעשה הקב"ה בהם שפטים, שהרי פרעה בטח בע"ז שלו כנגד מי ד' אשר אשמע בקולו, אבל הפסוק לא מסביר מדוע בא הקב"ה להכות כל בכור בארץ מצרים, וכי הבכורות היו יותר אשמים בשעבוד מצרים יותר מהפשוטים, הרי לא מצינו שיהיה כן, וגם הלא הפסוק אומר שהמכה היתה גם בכור בהמה, והם בודאי לא השתעבדו בישראל, וכנראה זה הוקשה לרש"י שאומר מאדם עד בהמה מי שהתחיל בעבירה תחלה ממנו מתחלת הפורעניות, ואיזה עבירה מיירי כאן, ובודאי זה עבירת השעבוד בישראל, אבל מה שייך

לומר שבכורי בהמה היו מעורבים בשעבוד ישראל וזה נחשב כעבירה בידם. וגם אומר רש"י שכל בכור בארץ מצרים כולל אפילו בכורות אחרים והם במצרים, וכן בכורי מצרים במקומות אחרים [וכן להלן יב-ל] פירש"י שאין בית אשר אין שם מת שאפילו אם לא היה שם בכור, גדול שבבית נקרא בכור, הרי כל אשר בשם בכור נקרא נכלל בגזירה זו], אבל הלא הרי הם לא היו מעורבים בשעבוד ישראל, ומדוע נכללו.

וכמו כן לפי בעל ההגדה פסוק זה משמיענו חידוש מיוחד שהקב"ה יבוא בכבודו ובעצמו למצרים לעשות את הפעולות האלו, אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא שליח, ורש"י מביאו בפשט הפסוק, והנה בשלמא שבכל אלהי מצרים אעשה שפטים מובן הכוונה שהקב"ה יעשה כן בכבודו ובעצמו, שהרי הוא בא להוכיח מי הוא ד' הזה שפרעה הכחיש במציאותו ולכן מתייצב הקב"ה כנגדו, וכן פירש להדיא הרשב"ם אעשה שפטים לפי שהיה בוטח באלהי מצרים ויאמר מי ד', אבל ענין מכת הבכורים, הרי זה מכה ככל המכות, וכמו שעד עכשיו אמר משה בשם ד' שהמכה תבוא, והיה ברור לכולם שמשה הוא שלוחו של הקב"ה, שהרי הזכיר את זה על כל מכה ומכה, ומשה הוצרך להתפלל להסיר את המכה, והקב"ה מדבר מתוך גרונו של משה, וא"כ מכת בכורות היתה יכולה להיות ג"כ באופן זה, אבל בחז"ל מבואר לא כן, אלא הקב"ה בעצמו ירד למצרים.

אבל לפמשנ"ת הכל מובן, דאין ענין מכת הבכורות כשאר המכות לאלץ את פרעה לשלוח את ישראל [או אפילו שיחזרו בתשובה], אלא הכוונה בזה להסביר מדוע בני ישראל נבחרו לצאת ממצרים ולקבל את התורה, כל העולם צריך להבין שכאן חותם הקב"ה על היסוד של בני בכורי ישראל, הוא מסביר לנו מה היא גדר הבכורה, וע"ז הוא חותם על המכירה של הבכורה מעשו ליעקב, שהקב"ה מראה את השקר של ההבנה הגויית של בכורה והוא מקבל את ההבנה היהודית, ועי"ז נתעלו בני ישראל להיות הבכור של הקב"ה, וממילא הנבחר באומות. ולכן כאשר הגיע זמן מכת בכורות, הכה את כל בכור בארץ מצרים מבכור אדם עד בכור בהמה, ואף שהבהמה לא חטאה וא"כ מדוע מגיע לה עונש, אבל הביאור הוא שאין זה עונש, אלא זה הפחתת מעלת מי שנולד ראשון, כלומר זה בכלל לא חשוב לנו, וממילא הוצרך הקב"ה להרוג גם את בכור הבהמה, וגם את הבכור ממקומות אחרים שהיו במצרים אף שלא חטאו, וכן בכורי מצרים שבמקומות אחרים אף שהם לא חטאו, אבל זה התקפה נגד מימסד הבכורה, וזה לא שייך לחטא או לעונש, ובפרשת וארא למדנו שאפילו בכירי הצמחים והתבואה הם הוכו אף שלא

הוכו אלו שלא היו בכורים, והיינו שכל המימסד תחת התקפה.

וממילא מובן מדוע צריך הקב"ה בכבודו ובעצמו להכות את הבכורות ולא סגי בזה בשליחות ע"י משה ואהרן כמו שהיה בשאר המכות, דכאן הכוונה בזה הוא לא להעניש אותם או ללחוץ עליהם לשלח את ישראל, אלא שהריגת הבכורות זה חלק ממה שאמר הקב"ה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, שהבכורות היו כמו ע"ז אצלם, שהרי ע"ז גאווה, שלפי דעתם זה הבריה המושלמת, שלדעתם הוא הגבור שאליו צריכים לכרוע ולהשתחוות אפילו אם הוא מושחת במדותיו וברוחניותו, זה גבורת הגשמיות על הרוחניות שזה חלק מהע"ז של מצרים שמי שהוא חזק יותר הוא השליט, ולכן דחו את בקשת משה שהרי הם חזקים ממנו, ומכיון שזה נחשב כע"ז וכשאר אלהי מצרים, ממילא זה נכלל בגדר ובכל אלהי מצרים וכמו שנתבאר שזה צריכים שיעשה ע"י הקב"ה בעצמו, ממילא גם מכת הבכורות מוכרחת שתהיה ע"י הקב"ה בעצמו.

ואולי יש לבאר קצת בזה דבר תמוה, שאף שמפורש בפסוק ובחז"ל שהקב"ה בכבודו ובעצמו יכה את כל בכור מצרים, אבל להלן בשעת המכה כתוב וד' הכה כל בכור בארץ מצרים, ופירש"י כל מקום שנאמר וד' הוא ובית דינו, אבל לא מבואר מדוע צריך הקב"ה את בית דינו בשביל מכת בכורות, הרי המכה לא תבא ע"י הב"ד, ובפרט בו בזמן שעיקר המכוון בזה הוא שהקב"ה יעשה כן בעצמו בכדי להנקם מאלהי מצרים, אבל לפמש"כ רש"י בפרשת שמות שכאשר אמר הקב"ה בני בכורי ישראל שכאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו, וזה נעשה כאשר הוא בא להרוג את בכורי מצרים כמו שאמר הנה אנכי הורג את בנך בכורך, א"כ מכיון שכאן היה חתימה שמצד הדין המכירה היא מכירה, א"כ בשביל זה צריכים מעשה ב"ד, שזה קיום על השטר באופן רשמי שהבכורה לא תלויה במי שנולד ראשון אלא במי שנעשה ראשון וכלשון הפסוק אף אני

בכור אתנהו.

ומצאתי את אשר אהבה נפשי מפורש בירושלמי מגילה פ"א הלי"א [הובא במשך חכמה בפרשת במדבר], שמן הסתם הירושלמי הזה הוא מקורו של רש"י, שמקשה הירושלמי מה המקור לזה שהעבודה היתה בבכורות, כלומר היכן מצינו דבר זה בתורה, ומיישב הירושלמי משום שמצינו שני פסוקים, פסוק אחד אומר כי לי כל בכור גו' ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי, ויש עוד פסוק שאומר ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, עכ"ד הירושלמי, אבל הדברים לא מובנים מה השייכות בין הפסוקים האלו שאנו רואין מהם שהעבודה היתה בבכורות, ועיי"ש בקרבן העדה שפירש שהפסוק הראשון מלמדנו שהקב"ה הקדיש את הבכורים לעבודתו מזמן מכת בכורות [אבל לא מפורש בפסוק שהקדישן לעבודתו] והפסוק השני האומר שבכל אלהי מצרים אעשה שפטים, כתב הק"ע וז"ל והמצרים היו עובדים לבכורים כשם שנפרעים מן העובדים כך נפרעים מן הנעבדים עכ"ל, ומבואר כוונתו שה' הכה את בכורי מצרים במסגרת שפיטתו באלהי מצרים, ומכיון שהמצרים היו עובדים את הבכורים, ממילא הוצרך הקב"ה להרוג את הבכורים משום שהם היו הנעבדים. אבל עדיין לא מובן מה הראיה מזה שהם הוקדשו לעבודה, אולי הוקדשו לדבר אחר, ולכן צריכים לצרף כאן את ביאורו של הפני משה שמכיון שביער הקב"ה את הע"ז של המצרים ע"י הריגת הבכורות, וממילא ע"י זה הוא הודיע למצרים שרק לו ראוי לעבוד ולא לע"ז, ממילא כאשר הציל את בכורי ישראל הוא לקח אותם לאותה מטרה, כלומר לעבודת ד', ההיפך מהע"ז של המצרים. ועכ"פ אנו רואים את היסוד הזה שהבכורה היתה הע"ז של המצרים, והריגת הבכורה הוא קיום של עשיית שפטים באלהיהם, והטעם הוא כפשוטו.

ההמשך יבא!